

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора,
декана факультету хімічних та біофармацевтичних технологій
Київського національного університету технологій та дизайну
Деркач Тетяни Михайлівни на дисертацію **Тригуб Олени Леонідівни**
на тему «Формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на
засадах міждисциплінарного підходу в мистецьких закладах вищої освіти»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

I. АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Активна самостійна та творча діяльність є важливими та необхідними складниками професійної компетентності майбутнього дизайнера одягу. Незважаючи на наявність значної кількості ґрунтовних теоретичних та експериментальних досліджень, умови формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти у мистецьких закладах вищої освіти (ЗВО) залишаються недостатньо вивченими.

Питання є актуальним, оскільки від опанування таких вмінь залежить успішність та конкурентоздатність майбутнього фахівця. Тому дисертаційна робота, присвячена розробці моделі формування готовності здобувачів до самоосвіти на базі міждисциплінарного підходу, за своєю тематикою є актуальною, а її результати сприяють розвитку теорії професійної освіти майбутніх дизайнерів.

II. СТУПІНЬ ОБҐРУНТОВАНOSTІ І ДОСТОВІРНОСТІ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙ

Достовірність результатів підтверджується тим, що вони отримані із застосуванням різних методик. Розробки автора використовувалися в освітньому процесі різних ЗВО та не виявили протиріч у своїх наслідках. При цьому у роботі враховані узагальнений досвід та наукові здобутки вітчизняних та закордонних вчених. В експериментах з проведенням опитувань та тестів були застосовані валідовані методики, що дають результати, які не входять у протиріччя з сучасними теоретичними знаннями.

Задіяно широкий спектр наукових методів та використаний систематичний підхід до аналізу даних, що забезпечило адекватність інтерпретації отриманих результатів. Висновки та рекомендації, які представлені у дисертації, відповідають результатам, отриманим в різних розділах дослідження, їх сформульовано логічно та обґрунтовано.

III. НАУКОВА НОВИЗНА ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У роботі вирішено актуальне завдання щодо вдосконалення підготовки майбутніх дизайнерів на основі міждисциплінарного підходу до організації освітнього процесу з метою формування у них готовності до самоосвіти.

Визначено і теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування такої готовності, які полягають у забезпеченні: міждисциплінарної інтеграції та зміни змісту спеціальних дисциплін з метою системної організації самостійної роботи здобувачів; організації процесу формування готовності до самоосвіти за індивідуальною освітньою траєкторією та з опорою на особистісно-творчий потенціал; організації динамічного характеру навчально-педагогічної взаємодії; міждисциплінарного зв'язку аудиторної та позааудиторної самостійної роботи.

Розроблено схему реалізації запропонованого автором підходу, що містить цільовий, змістовий, мотиваційний, оцінювально-корекційний блоки. Удосконалено сутність поняття «готовність майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти».

Автором самостійно розроблено анкети, опитувальники, тестові завдання, бланки спостереження для визначення структурних компонентів готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти та відповідні критерії оцінювання результатів. Запропоновані форми, методи та технології формування готовності майбутніх дизайнерів до самоосвіти. Створене необхідне методичне забезпечення для проведення занять.

IV. ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОДЕРЖАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Практичне значення одержаних результатів полягає розробленні й упровадженні в підготовку майбутніх дизайнерів одягу навчально-методичного комплексу з дисципліни «Дизайн-проектування», до якого увійшли: робоча програма, методичні рекомендації до практичних занять, самостійної роботи, створення портфолію, застосування інноваційних методів і технологій навчання, перелік запитань та практичних завдань для проведення підсумкового контролю, завдання командних дослідних проєктів, критерії оцінювання результатів навчальних досягнень, сценарії проведення конкурсів, творчих майстерень.

Результати дисертаційної роботи можуть бути використані для організації підготовки та самоосвітньої діяльності майбутніх дизайнерів одягу, в процесі розробки та удосконалення освітньо-професійних програм, навчальних планів, змісту освітніх компонентів – професійної та практичної підготовки, а також дисциплін вільного вибору здобувачів вищої освіти; для подальших наукових розвідок щодо підготовки майбутніх фахівців на основі самоосвітньої діяльності.

Результати досліджень впроваджені в освітній процес підготовки майбутніх дизайнерів двох відокремлених підрозділів Київського національного університету культури і мистецтв та Київського університету культури, а також у Черкаському державному технологічному університеті, на факультеті дизайну Львівської національної академії мистецтв, у Київському національному університеті технологій та дизайну, що підтверджено відповідними довідками про впровадження.

V. ПОВНОТА ВИКЛАДЕННЯ ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ПОЛОЖЕНЬ, ВИСНОВКІВ ТА РЕКОМЕНДАЦІЙ ДИСЕРТАЦІЇ В ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЯХ

Основні положення та отримані наукові результати дисертаційної роботи висвітлено у 29 наукових працях, зокрема 5 статтях у фахових виданнях, 2 статтях у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базі даних Web of Science Core Collection, одноосібному розділі міжнародної колективної монографії, статті у періодичному науковому іноземному виданні, 12 тезах доповідей на всеукраїнських та міжнародних конференціях. Вісім статей додатково відображають результати дослідження.

У цілому, опубліковані наукові роботи сповна відображають зміст дисертаційного дослідження, його новизну та основні результати.

VI. АНАЛІЗ ЗМІСТУ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (255 посилань, з них 54 іноземними мовами) та 17 додатків. Повний обсяг дисертації 290 – сторінок. Дисертація містить 12 таблиць та 27 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету роботи та задачі, які вирішувалися для досягнення поставленої мети. Визначено об'єкт, предмет, гіпотезу, мету та завдання дослідження. Описано експериментальну базу та основні етапи дослідження. Відображено наукову новизну та практичну цінність одержаних результатів, вказано особистий внесок здобувача, подано інформацію щодо апробації розробленої моделі.

У першому розділі представлено аналіз теоретичних основ підготовки дизайнерів у закладах вищої освіти. Розглянуто особливості фахової підготовки, здійснено ретроспективний аналіз її розвитку в Україні, визначено та уточнено дефініції застосованої термінології. Автором запропоновано структуру професійного мислення майбутнього дизайнера, яку відображено у вигляді схеми.

У розділі також відображено переваги зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх дизайнерів одягу у контексті забезпечення формування їх готовності до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу. На основі аналізу літературних даних сформульовано висновок про необхідність поглиблення міждисциплінарності мистецької освіти в Україні та посилення уваги проблемі формування у здобувачів вищої освіти компетенцій самоосвіти. Автором детально розглянутий зміст нормативних документів, які слугують орієнтиром розробникам освітніх програм, виділено формулювання компетентностей, які, на її думку, потребують вдосконалення. Окреслено основні напрямки дисертаційної роботи.

У другому розділі представлено методичні основи формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти. Описано зміст та структуру такої готовності, яку визначено як динамічне системне інтегративне утворення, що охоплює такі компоненти: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний. Обґрунтовано критерії, показники та рівні готовності майбутніх дизайнерів до самоосвіти.

Теоретично розглянуто педагогічні умови реалізації міждисциплінарного підходу до формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти, серед яких виділено: організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні, дидактичні. Автором уточнено комплекс педагогічних умов, а саме виділено чотири складові: міждисциплінарна інтеграція та структурування змісту спеціальних дисциплін, організація процесу формування готовності за індивідуальним освітнім маршрутом, організація динамічного характеру навчально-педагогічної взаємодії, забезпечення міждисциплінарного зв'язку аудиторної та позааудиторної самостійної роботи.

У третьому розділі наведені результати експериментальної перевірки визначених автором педагогічних умов формування готовності здобувачів до самоосвіти, а також ефективності впровадження в освітній процес моделі реалізації міждисциплінарного підходу з тією ж метою. Підпункти розділу присвячено етапам педагогічного експерименту. В них стисло викладено загальний підхід до організації дослідження, методичні матеріали до проведення якого наведено у додатках К, Л, М, Н. Автор багато уваги приділяє опису форм та методів навчання, які було задіяно для розвитку самостійності здобувачів освіти, під час вивчення декількох дисциплін. Наводить аналіз результатів експериментального дослідження.

У додатках наведено акти впровадження в освітній процес результатів дослідження автора, методичне забезпечення проведення експерименту, приклади робіт здобувачів вищої освіти, перелік публікацій автора.

VII. ДИСКУСІЙНІ МОМЕНТИ ТА ЗАУВАЖЕННЯ ДО РОБОТИ

Незважаючи на продемонстрований високий рівень вирішення завдань у дисертаційній роботі, окремі їх положення вимагають уточнення, а, отже, є підстави зробити низку зауважень:

1) Наукова новизна отриманих результатів не викликає сумнівів, але самі формулювання різних пунктів наукової новизни мають бути більш лаконічними.

2) Загальним зауваженням є те, що автор постійно намагається описувати загально відомі, усталені речі. Наприклад, розділ 3 починає з опису того, що має на увазі під терміном «педагогічний експеримент», цитуючи шість робіт різних авторів. На думку рецензента, набагато інформативнішим було б продемонструвати загальну схему проведеного власного педагогічного експерименту.

3) В роботі немає достатнього обґрунтування твердження (стор. 54), що «теорія та практика застосування міждисциплінарного підходу до формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти в закордонних мистецьких закладах вищої освіти залишається не вивченою». Це контрастує із подальшим текстом самого автора, який наводить ряд прикладів міждисциплінарних підходів, які не просто описані у статтях, а вже давно є усталеними та втіленими у навчальний процес американських, канадських мистецьких закладів. Дисертантка підкріплює свої слова посиланнями [237, 242, 245, 252, 255]. Показує наявність міждисциплінарних ОП [240]. Що ж є невивченим, якщо існує гарно налагоджений освітній процес у закладах, які є світовими лідерами галузі та слугують зразком іншим?

Автору потрібно вживати більш точні формулювання. Наприклад, окреслити, які саме питання дотепер не є достатньо вивченими, які країни виглядають проблемно в плані підготовки дизайнерів, тощо.

4) На думку рецензента недоліком є відсутність спеціального методичного розділу, що часто призводить до відсутності детального та систематизованого опису всіх застосованих методик дослідження. Такий розділ дав би можливість авторові в одному розділі манускрипту детально перерахувати та описати усі застосовані методики (як авторські, так і сторонніх розробників) з наданням необхідних посилань. А так опис розпорошений по тексту і інколи є недостатнім, фрагментарним. Особливо важко зрозуміти, що саме та яким чином відрізняло контрольну та експериментальні групи у певних видах діяльності.

5) Інколи забагато уваги приділяється опису таких видів робіт, як створення творчих колекцій одягу, участь у конкурсах. Яким чином, працюючи у паралельних групах в п'яти ЗВО автору впродовж часу проведення експерименту (приблизно три роки) вдалося для такої роботи задіяти лише здобувачів з експериментальних груп? Якою мірою вони були в таку діяльність занурені – уся група, окремі особистості? Який період часу? Які викладачі працювали – авторка чи інші? Чи однаковими були дисципліни, у зміст яких вносилися зміни («Дизайн-проєктування», «Дизайн-проєктування (одягу)», «Комп'ютерні технології в дизайні», «Брендинг fashion-бізнесу»)? Практика показує, що назви дисциплін, які забезпечують одні й ті самі закладені стандартом ВО компетентності у різних ЗВО сильно відрізняються. Робота не містить відповіді на ці питання.

6) Стор. 84 – автор визначає у тексті, що мотиваційний компонент є найважливішим у порівнянні з іншими. Це протирічить схемі на рис. 2.1, яка відображає усі чотири компоненти готовності як рівноцінні.

7) Невдалим є вибір назви рівня критерія сформованості готовності. Слово «базовий» передбачає, що цей рівень є важливим базисом, від якого виходить вся подальша оцінка. З опису цього рівню в табл. 2.1 виходить, що він є найнижчим з точки зору майже повного не усвідомлення ролі та

цінності самоосвіти та своєї професійної діяльності. Це не є базою, це є рівнем низької свідомості, низьких знань тощо.

8) Невдалим є зображення рис. 2.2 на стор. 125, яке повинно демонструвати структуру процесу формування готовності до самоосвіти. За основу обрано стрілку – тобто певну послідовність кроків у напрямку формування готовності. Однак, ми бачимо самоосвіту дизайнерів вже на першому кроці. Не може процес починатися зі свого вихідного результату.

9) Є зауваження до рис. 2.3, оскільки наведена схема справляє неоднозначне враження. З одного боку, вона складається з п'яти блоків. Ці блоки ілюструють послідовність формування готовності до самоосвіти. З іншого боку, кожен з цих блоків має своє наповнення. Наприклад, оцінювально-корекційний блок. Проблема полягає в тому, що наповнення проілюстровано таким чином, що не зрозумілі зв'язки наповнення з блоком. Нарисовані стрілочки, які, якщо їм слідувати, ведуть в нікуди. Для самої послідовності формування готовності все є зрозумілим – складові блоки та порядок їх розташування дають картину, як це реалізовано. А ось ілюстрації для наповнення блоків є невдалими. Здається, що окремі елементи цієї ілюстрації є складовими блоків, але купа стрілок не надає ніякої інформації.

10) Оформлення далеко від ідеального, оскільки текст манускрипту містить ряд технічних помилок. Ось деякі приклади:

- автор використовує виділення такого типу: «Проте НЕ знаходимо компетенції...» стор. 62, це не відповідає вимогам наукового стилю;

- не вдалою є назва другого розділу «Методичні засади ... на засадах...», існує достатньо синонімів слову «засади»;

- в роботі зустрічаються помилки в оформленні літературних посилань. Наприклад, помилково вказано роки прийняття Законів України про освіту та вищу освіту (посилання [129, 130]);

- інший приклад з оформлення посилань - додаток К, розробка автора на основі методики О. Радзімовської. Автор пише про вдосконалення цієї методики, однак не зрозуміло в чому вона полягає, де про методику можна прочитати, а також в чому полягає вдосконалення автора;

- використовується термін «кейс-стаді» замість «метод кейсів» або «кейс-метод» (по тексту всюди);

- стор. 164 – автор декларує впровадження «проблемного навчання», наводячи далі приклад навчання за методом проєктів, ототожнюючи їх;

- стор. 166-167 та далі, метод портфоліо ототожнюється з роботою за методом проєктів, хоча автором наводиться зміст етапів портфоліо, які насправді за сутністю відображають етапи проєктування (табл. 3.5). Як можна зрозуміти по суті – здобувачі виконують проєкт зі створення портфоліо документів для розробки нового виробу. Можливо, так і правильно було б назвати цей вид діяльності здобувачів?

Наведені вище зауваження не знижують загального позитивного враження від роботи та не зменшують її наукового внеску та практичної цінності. Вони можуть бути предметом дискусії та побажаннями для подальшої творчої дослідницької діяльності.

VIII. ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота Тригуб О. Л. за темою «Формування готовності майбутніх дизайнерів одягу до самоосвіти на засадах міждисциплінарного підходу в мистецьких закладах вищої освіти» є кваліфікованою науковою працею, виконаною особисто здобувачем у вигляді рукопису, вона містить висунуті здобувачем нові науково обґрунтовані результати досліджень, які у комплексі вирішують актуальне науково-прикладне завдання щодо вдосконалення підготовки майбутніх дизайнерів на основі міждисциплінарного підходу до організації освітнього процесу з метою формування у них готовності до самоосвіти.

За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а здобувач Тригуб Олена Леонідівна на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
декан факультету хімічних та
біофармацевтичних технологій
Київського національного
університету технологій та дизайну

Тетяна ДЕРКАЧ

Підпис *Деркач Т.*
засвідчую
Зав. КАНЦ *Всесв*

